Sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden
EDİP KARAHAN
Idarehane Fatih - Kıztaşı Binaemini sok No 18 - Ist
P. K 43 - Fatih

DİCLE-FIRAT

Geleek sayıdan ıtıbaren Orhan Kemâl'in **«Bereketli Topraklar Uzerinde»** adlı romanından Doğulu ırgatların Çukurovadaki serüvenlerini anlatan kısımları tefrika edilecektir

YIL: 1 — SAYI : 4 | AYLIK FİKİR GAZETESİ | Fiatı : 100

Suat Seren Senatoda Doğulu Vatandaşlarımızı Düşman ilân Etti

Birlik Ve Beraberliğe Dair

Edip OSMANOĞLU

Mefhum vuzuhsuzluğundan kurtulmak için önce birlik ve beraberlik mefhumlarının kısa bir tarifini yapalım Bize göre birlik ve beraberlik mefhumları şöyle tarif edilebılır: «Bir kısım vatandaşların diğer bir kısım vatandaşlar üzerinde tahakküm tesis etmelerine meydan vermemek, bütün vatandaşları ırk, din, mezhep dil farkı gozetmeksızin kanun karşısında musavı kılmak, vatanın bütünlüğünü ve millet fertlerının kardeşçe yaşama halini ihlâl eden hareketleri mevki ve mansıba bakmaksızın tecziye etmek.»

Kanaatimize göre bir kısım politikacılar ve bir kısım basın mensupları yukarıda tarifi yapılan birlik ve beraberlik kaidelerine riayet etmemektedirler

Maalesef kanunı takibatla görevli merciler bu vaziyetlere seyirci kalmaktadırlar. Bu vazıyetlerde gayri müsavı bir hal doğmaktadır Bazı kimselere kanunlar zorlanarak tatbık edilmek istenır bazı kimselere karşı da en açık kanun ıhlâllerine rağmen seyirci kalınırsa bundan vatandaş vıcdanı azap duyar

Bu halin sebepleri şöyle hûlâsa edilebılır. Osmanlı Imparatorluğunda Avrupa devletlerının tesir ve baskılarıyle esas bünye ile alâkası olmayan şeklı bır hukuki sıstem vücude getırılmıştı Boylece Güya Osmanlı Imparatorluğu da Avrupa hukuk sistemine katılmış oluyordu Halbukı İdarecılerın zıhnıyetinde eskı hukuk anlayışı yaşamaya devam edıyordu. Yenı hukuk adeta gostermelık bır mankendı Şoyle bir fıkra nakledeler: Ikıncı meşrutiyet ılân edılır Her tarafta müsavat, uhuvvet, mürüvvet, adalet avazeleri çınlar. Bu hengamede bırgun müsluman bir vatandaşla hırıstiyan bır vatandaş arasında ağız kavgası olur Bu arada muslüman vatandaş hakaret makamında hırıstıyan vatandaşa gavur der. Bunun üzerine hırıstıyan vatandaş madem memlekette uhuvvet, mürüvvet, musavat, adalet vardır o halde boyle bır hıtaba maruz kalmamalıyım düşüncesıyle en yakın polıs karakoluna gıder başından geçenlerı anlatır Komser müslüman vatandaşı çağırtır, sen bılmıyor musun gavura gavur demek yasaktır dıye çıkışır Bu hadıseden anlaşılıyor kı, atılan toplara yapılan şenlıklere rağmen komser uhuvvet, muruvet, müsavat, adalet mefhumlarının derınlıgını kavrayamamıştır Komserın temsil ettiği ıdarı zıhnıyet maalesef cumurıyet devrıne de ıntıkâl ettı 1945'ten bu yana, gırışılen demokrası donemınde bu zıhnı-

(Devamı Sayfa 7 de)

A. P. Senatörü'nün Hezeyanları Nefretle Karşılandı

Hadisenin Ceryan Tarzı

Senatoda doğumun kontrolü meselesi görüşülürken Senator Suat Seren de söz alarak konuşmuştur Bu arada doğumun kontrolü ıle ilgisi olmayan şeyler söylemiş bir ara hiç yoktan bizim ıkı düşmanımız var, bunlardan biri Ruslar diğeri de doğudaki Kürtlerdir diye eklemıştır Bunun üzerine doğulu Senator Cevdet Gebeloğlu müdahale etmek mecburiyetinde kalmıştır. Buna rağmen pervasız senator Suat Seren konuşmasına devam etmiştir Bunun üzerine Gebeloğlu orada hazır bulunan Başbakan Sayın İnönü'ye giderek vaziyeti anlatmıştır. Söylendiğine göre Sayın İnönü teessür makamında başını sallamıştır.

★

Hâdisenin tepkileri

Öğrenildiğine göre Ankara'daki yüksek öğrenım talebeleri Senatör Suat Seren'e teessürlerini bıldıren bir tel çekmışlerdir Gençlerin çektikleri tel metnı

(Devamı 3 de)



Diyarbakır surlarının yapılışını gosteren temsili bir resmin fotografı

Eyüp Savcısı Mehmet Feyadın Teşebbüsü

Öğrendığımıze gore Eyup Savcısı Mehmet Feyat namuslu bir doğulu aydından beklenen bır teşebbüse girişerek Suat Serenın senatodakı konuşması üzerıne Ankara Baş Savcısına muracaatla

(Devamı 3 de)

★

Doğu sömürge anlayışı ile kalkınamaz

«Doğu'nun kalkınması» adlı açık oturumda aydınlar ve öğretmenler tenkit edildi

Çapa Yuksek Öğretmen okulunda Istanbul Yüksek Okullar Talebe Birlığı tarafından duzenlenen «Doğunun Kalkınması» açık oturumunda, sosyoloji profesoru Dr Cahıt Tanyol, cografya do çentı Dr Necdet Tunçbılek ve tarıhçı Nıyazı Akşıt tartışmışlardır

(Devamı 7 de)

AÇIKLAMA

Okuyuculardan gördüğümüz alâka üzerine gazetemizi bu sayıdan itibaren sekiz sayifeye çıkarmış bulunuyoruz. Gazetemiz bir bölgeye hitap eden mahalli bir gazete olduğu ve yeni yayın hayatına geçtiği için baskı adeti azdır. İmkânlarımız ise mahduttur. Bu yüzden fiyatı bir liraya çıkarmak mecburiyetinde kaldık. Aziz okuyucularımızın bunu anlayışla karşılayacaklarını umarız.

Bu sayıda yazı çokluğundan iç ve dış olaylara maalesef yer ayıramadık. Gelecek sayıdan itibaren iç ve dış önemli haberlere yer verileceği gibi ayrıca iç durum ve dış durum başlıkları altında birer sütün açılacaktır. Diğer sütünlarımızda olduğu gibi bu sütünlar da okuyucularımızdan gelecek yazılara açık olacaktır.

Bundan sonra okuyucu sayısı çoğaldığı takdirde ilk işimiz gazeteyi onbeş güne çıkarmak olacaktır. Tek desteğimiz olan okuyucularımıza selâm, sevgi ve saygılarımızı sunarız.

Dicle - Fırat

UYANALIM YA !

ANTER

1 Aralık 1962 tarihli Cumhuriyet Gazete'sinde Cevat Fehmi Başkutr'un şu haksız satırlarını okuduk:

Bu satırları yazarken, onümüzde Midyat Ortaokulu öğretmenlerının yolladıkları bır mektup duruyor·

«Lütfen gonderdığımız gazete hüvıyetındekı beyannameyı bır de sız ınceleyınız Bız, Atatürk'ün yenı neslı kendılerıne emanet ettıgi öğretmenler, bu turlu cereyanlar karşısında büyuk bır endışe ve uzuntu duymaktayız, vs v s .. »

Yollanan 41 X 28 buyuklugundekı dort sahıfelık ve (Dıcle - Fırat) ısımlı (Aylık Fıkır Gazetesi) ne goz gezdırdık ve Turk mılletını ayıma, parçalama gayretını guden bır beyannameden tamamen farksız olduğu yolundakı hukme bız de hem hayretle, hem esefle ıştırak ettık.

Gazete Istanbulda basılmış ve buradan butun memlekete dağıtılmıştır Uzerınde yalnız sahıbının ısmı vardır, hangı matbaada basıldığı kanuni mecburıyete rağmen bıldırılmemıştır

Açık ve kısa konuşalım .

Bu gazeteyı çıkaranların yapmak istedıkleri, netıce ıtıbarıyle bu memlekette komunistlerın yapmak istedıklerınden daha ehven, daha az zararlı degıldır Fakat komünistleri takıp edenler bu ışı neye vaptıklarını anlamak uzere kafalarını ışletmedıklerınden ışte bu gazete suretındekı bozguncu beyannameler, serbestçe bütun memlekete dagıtılmakta ve yarın sevgılı Turkıyemızın karşılaşması yuzde

(Devamı 7 de)

Irkçıların Doğu Düşmanlığı

Sait Elçi

Tarih boyunca dostluğa yeminli kardeşlerin gerek sulhta ve gerekse harpte bir an dahi Türk kardeşlerinden uzak durmadığı, daima omuz omuza yürüdükleri görülür Çaldıran zaferini kazanan büyük ordunun saflarında kürt suvarilerinin mevcudiyetini kim inkar edebilir? Birinci Dünya Harbinde ve İstiklâl mücadelesinde ölümü hiçe sayarak zaferden zafere koşanlar kimlerdi? Büyük asker ve kumandan Karabekir Paşanın İstiklâl Harbinin üçüncü cildi adlı eserinde doğu halkının şerefli mücadelesi sarahaten belirtilmiştir.

Bütün bu hâdiseler dururken doğulu vatandaşlar ne zaman haklı ve insanî bir arzu izhar ederse ırkçı faşistler hemen yaygaraya başlarlar Doğulu vatandaşlardan endişe ediyoruz Bunlar, Rusların propagandalarına kapılıyorlar Vatan parçalanıyor ve buna benzer teraneler.

Oysa bunların hiçbirinin varit olmadığını kendileri de çok iyi bilirler Ama gerçekler onların işine gelmez Onlar bu iftiracı tutumlarına vatanseverlik mefhumunu kalkan yapmaktadırlar

Ta ortaasyadan Kırgızları getirip Kürt vatandaşları imha etmeyi düşünen İsmet Tümturk - hem de nasıl Tümturk - ve hempalarının, bu korkunç zihniyeti doğulu vatandaşlar tarafından olduğu gibi aydın ve vatanperver Türk halkı tarafından da nefretle karşılanmaktadır Uzun zamandır devam edegelen ırkçı iftiralara bir yenisi daha eklendi Hem bu, boyle basit cinsinden de değil A P Isparta Senatoru Dr. Suat Seren bizim düşmanımız yalnız Ruslar değil, doğudaki Kurtler de bizim düşmanımızdır buyurmuş ... (1) Senato gibi mukaddes bir çatı altında ve hiçbir sebep yokken milyonlarca Kürt vatandaşı itham etmesi, eğer aklı muvazenesinde herhangi bir bozukluk yoksa mutlaka fazla kımız içmiş olmalıdır.

Yoksa doğulu her şehidin ruhunu tazip ve bu şehit çocuklarının gonullerini yaralayan bu sozü sarf etmemesi icap ederdi

Esasen mevcut anayasaya, demokratik rejim esaslarına ve tedbirler kanunu hükümlerine aykırı bu beyanatın faili hakkında kanuni takibat yapılmaması da doğu halkının endişesini artırmıştır.

Doğu halkının kendi lisanı ile okuyup yazması, folklor ve edebiyatını icra etmesi ozlemleri bile kuşku ve tepkiyle karşılanırken kürt vatandaşları düşman ilân eden ve imhalarını planlayanların serbest dolaşmaları hukuk devleti mefhumu ile kabili telif değildir

Doğulu bir Kurt vatandaşı olarak, hukumeti kanunları tatbike ve vatandaşları arasına kin ve nifak sokan vatandaşları birbirinden süphesiz sevk eden hareketlere son vermeye davet ediyoruz.

(I) Yeni Sabah Gazetesi, 1 Aralık 1962.

O Z U R

Şimdiye kadar çeşitli sebeplerden dolayı Dicle - Fırat okuyucularının eline zamanında ulaşamadı Gelecek sayıdan itibaren bu eksikliğin giderilebileceği kanaatındeyiz Gecikmeden dolayı özür dileriz

Dicle - Fırat

İNCELEMELER

Doğunun Baş Düşmanı FAŞİZM

II

Dr. Sait Kırmızıtoprak

"A P Senatoru Dr Suat Seren senatoda.

— Bizim düşmanımız yalnız Ruslar değil, Doğudaki Kurtler de bizim düşmanımızdır, dedi ve ilâve etti.

— Bu bakımdan nufusumuzun artmasında fayda vardır (1)"

A P Senatoru bu sozleri Senatoda hiçbir engele uğramadan rahatça soyliyebilmiştir. Mantık ve akıl kontrolunun kabul edemiyeceği boylesine bir sayıklamayı duyunca pekçok yurttaş haklı olarak şu soruyu sordu "Bukadarı da olur mu? Bunlar ne biçim sozler? Hem de Senatoda!" Evet Senatoda ve pekçok sayın Doğu'lu Senatorun yuksek huzurlarında!

Geçen yazımızda A P. Senatorunun sozlerini andıran ve aynı ırkçı çevrelerin görüşlerini aksettiren birkaç ornek sıralamıştık Içinde yaşadığımız gunlerin politik havasını yapan olayların temelini inmek ozellikle ırkçı faşizm denen cereyanın mahiyetine dokunmak çunun için gereklidi. Aylardanberi demokratik muesseselere, halkçı, devrimci, insaniyetçi kuvvetlere yonelitilen kıncı, intikamcı kampanya Doğu Anadolu halkını da aynı tehditleri savurmaktadır

Turkiye ırkçı faşistlerinin dış ve iç saldırganlık emelleri yeni değildir Birinci Dünya Savaşı oncesinde Yusuf Akçora, Sadri Maksudi, Iyaz Ishaki gibi Kafkasyalıların yurtta getirdikleri ırkçı turancılık cereyanının siyasi amacı şuydu Turan ideali ugruna Osmanlı Imparatorluğunu Asya ortalarına kadar uzanan topraklari zaptetmek için vasıta olarak kullanmak. Almanya nın "Dogu'ya doğru yayılma" politikasının icabı bu cereyan herturlu yardımlarla koruklenmişti Çunku gudulen hedef çıkarılacak harpte Osmanlı Imparatorluğunu once bir geçit ve yardımcı olarak kullanmak, sonra buyuk Alman Imparatorluğuna gerik bir somurge yapmaktı. Imparatorluk iç ve dış zorluklar ve tezatlar içerisinde çokmekte idi Bu yuzden de Alman sermayesi, askeri ve mali muşavirleri hiçbir engele ugramadan Ittihat ve Terakki hukumetini kendi hesaplarına savaş durumuna sokmuşlardı. Bunda "Turk Yurdu mecmuası ve Türk Ocaklarının da hatırlanmalı faaliyet gosteren Turancıların da rolu buyuktur Ancak, soken imparatorlugun içinde ve tesadufü mahiyette Turancılıgı guden Ziya Gokalp Kafkasyalı Turancıların gerçek amaçlarını anlayınca ırkçı Turancılıktan ayrıldı "Turku sevmiyen Kurt, Kurt değildir Kurdu sevmiyen Turk te Turk değildir" sozu gunumuzde bile Ziya Gokalp milliyetçiliğinin insanî, yapıcı ve milli karakterini ortaya koyan degerli bir ışıktır.

Osmanlı Imparatorlugunun enkazı uzerinde Batı emperyalizmine karşı kurtuluş mucadelesinin onderliğini yapan Ataturk ırk dın mezhep farkı gutmiyecegini Turkiye dışında Turan hayali gibi emperyalist bir iddiası olmadığını açıkça soylemiştir Milli hudutlar içinde yaşıyan ve Turk vatandaşı sıfatını taşıyan her fert ırk, cins, dın, farkı gozetilmeksizin kanun karşısında eşittir "Imparatorluktan kopan yakın komşuları ve Turan ulkelerini silâhla zaptetmekten bahseden ırkçılara buyuk Atatürk şu sert cevabı verir. "Yeni Türkiyenin ve yeni Turkiye halkının artık kendi hayat ve saadetinden başka duşunecek birşeyi kalmamıştır Bir an farzedelim ki mevzuu bahis vazife kabul edilsin Pek âlâ ama, tahtı tabiiyet ve idaremize almak istediğimiz milletler derlerse ki bize buyuk hizmetler ve muavenetler yaptınız, teşekkür ederiz Fakat biz mustakil kalmak istiyoruz Istiklâl ve hakimiyetimize kimsenin mudahalesini muvafık gormeyiz O halde Turkiye halkının mesai ve fedakârlığı sadece bir teşekkur almak için mi ihtiyar olunacaktır (2)"

Atatürk devrinde ırkçılar ve karakuvvetler sindirildi. Lâisizm, halkçılık ilkeleri ve devrim hamleleri içinde ırkçı faşistler ve yobazlar uygun zamanı beklemek uzere pusuya yatmışlardı 1933 de Hitler faşizminin iktidara geçişinden cesaretlenen ırkçı klik yeniden sinsi sinsi faaliyete geçti. Her memleketteki faşizmi politik alanda bayrak yapan buyuk toprak ağaları, vurguncu milyonerler, din tuccarları gibi en gerici en reaksiyoner çevrelerdir Türkiye faşistleri Atatürk devrimlerinin kenarda bıraktığı karakuvvetlerle, vatan - millet gibi kelimelerin arkasına saklanarak kandırdıkları birçok saf gençlerle bu murteci ve saldırgan davayı geliştirdiler, Yedi gobek ceddının Türk kanı taşımıyanlara, kafası Hitler'in pergeline uymıyanlara, Kürt, Çerkez vs gibi unsurlara hayat hakkının verilmemesini istediler. Nazi ideolojisi Turkiye'yi de Almanya safında savaşa surueklemek için elinden gelen yapıyordu Fikirden çok heyecanlara, nefretlere peşin yargılara ve intikamcı duygulara hitab eden faşizmin propaganda dozu karşısında - Hukumet 1939 savaşına girmemişse bile - pekçok tavizler verilmiş; ırkçılık, gericilik vurgun çevreleriyle el ele kademe kademe 1950 yılına kadar ulaşmışlardır

Gorüluyor ki içinde yaşadığımız yuzyılda ırkçılık daima gümrukten elini kolunu sallıyarak yurdumuza giren bir ecnebi malıdır Bu yuzden de Vilhelm ve Hitler Almanya'sının kullandığı aynı yollardan, aynı vasıtalarla ve aynı çevrelere âlet olarak tatbik alanı bulmuştur Gunumuzde de ırkçı faşistler cesitli sosyal tabakalara, bolgelere ve menfaat guruplarının temayul ve endişelerine gore durmadan kılık ve ağız değiştiriyorlar Kullandıkları yuvarlak, muphem, sihirli sloganlar halk efkârından gerçek kanlı cehrelerini gizlemek içindir Kısaca Turkiye'deki seyrine değindiğimiz ırkçı faşizm saldırgan, despot ve vurgunca mahiyeti icabı Doğu insanlarına duşmandır Bu itibarla halkçı, devrimci aydınlar, gençlik ve işçiler kadar Doğu'lular da ırkçı faşizme karşı uyanık bulunmak, antifaşist demokratik cephede sevaşa hız vermek zorundadırlar

1 — Yeni sabah 2 Aralık 1962

2 — Nutuk 1942 s. 432-433

İrfan Ocağı

Ekrem TUNC

Sene 1950 - 1951 idi Hepimizin gozlerinde umut ışıkları parlıyordu. Yıllarca hasretine susadığımız ilim ve irfana kavuşuyorduk Zira ilkokul tahsilinden sonra asgarı binlerce kabiliyet heba olmuştu Bizde onların nesiller boyu bekledikleri şeyin kıvancını duyuyor ve mutlu idik Kim sevinmezki

Yukarıda basit çizgilerle ifade etmek istediğim mutlu haber ve gerçekten hizmete açılan ilim mabedi DERİK ORTAOKULU mujdesi idi. Bu okula olan ihtiyacımızın olçusunu bu küçücük yazımda bütün detayı ile ifade etmeme imkân yoktur Fakat sadece bu yuvanın bir bireyi olarak aklımda kalan şeyleri, duyduklarımı ve müşahademi anlatmaya gayret edecegim

Okulumuz ilk hizmete açıldığı yıl, basit bir evde tedrisata açılmıştı Bir müdür ve ikı âsil hoca ile beraber geriye kalan dersler için öğretmenler ilk okuldan temin edilıyordu. Öğretmen ve öğrenci temaslarımız okadar pederşahi, okadar sıcaktı ki tadını şimdi de duyar gibi oluyorum. Hepimiz yetişmek için o kadar çaba sarfediyorduk ki, öğretmenlerimiz bütun imkânsızlıklara ragmen hallerinden memnun olduklarını ihsas ettiriyorlardı

Ilkokulu bitirmiş çok çalışkan, fakat imkânsızlıklar yüzünden okuyamıyan ağabeylerimiz bızı daha fazla çalışmaya ve öğretmenlerimize daha fazla hürmet etmemizi temin ettiklerini şimdi ancak anlıyabiliyorum Bu hızla mali imkânları olan arkadaşlarımın çoğu bu gün yüksek tahsilını ya ikmâl etmiş veya etmek üzereler. Yeni yetişen aydın bir gençlik artık bütün uygar toplumların adetlerini ilim ve irfanı çevrelerine demet demet getirmek için çırpınıp duruyorlar Henuz bızı yetiştiren şirin Derik'e bir şeyler yapmadık amma temas ettiğim Liselisi ve Universitelisinin hepsi ayni şeyleri duymakta ve kendi ortamının meselelerine eğilmektedir Eğilmek başta gelen vazifemizdir

Ne hazındır ki imkânsızlıklar içinde yıllarca karanlık kalmış zihinlere ışık tutan kutsal mabedin öğrenci sayısı arttığı ve modern bir okul binasına kavuştugu halde, âsil öğretmen sayısı bir tanedir. Geri kalan kısmını sizlerin hayal gücüne bırakıyorum Evet, üç ortaokul sınıfına bir tek öğretmen bakacak. dünyanın hiç bir yerinde görülmüş şey midir bu? Hayır bence bu yalnız Derik Ortaokulunun dramıdır Yine karamsar olmaya başladım Zira bir yandan eğitim seferberliğinden bahsediyoruz. bir yandan da onbir yıllık eğitime hizmeti olan yuvayı butün imkânsızlıkları giderildiği halde öğretmensiz bırakıyoruz Yonetıcileri ilgiye davet ediyoruz ve avazımızın çıktığı kadar bagırıyoruz: BIZ OKUMAK ISTIYORUZ

Bize Gelen Kitaplar

İsa Şans

DİYARI SİLVAN

Şiirler ve manzum hikâyeler

Adres: İsa Şans - Silvan

Hüseyyin Aruk

GÜZELE KÜFÜR

Şiirler

Adres : Hüseyin Aruk - Uğurlu Meydan Geçidi No. 5, Diyarbekir

Hüseyin Aruk

ZEHİR OLSA

Şiirler

Adres : Hüseyyin Aruk-Uğurlu Meydan geçidi no. 5. diyarbekir

HABERLER

Faşizm, Devletçilik ve TOPRAK REFORMU

CHP. Kurultaytında, hızıp mucadelelerinin yanısıra, ciddi memleket meselelerinin konuşulmasını istiyen delegeler de vardı Ne yazık ki Kurultayda, memleket meselelerinin tartışılmasına vakıt kalmadı Bu arada, doğulu dort delegenin verdığı onerge de görüşulemedi Onergeyi aynen yayınlıyoruz:

«Doğu Anadolunun, Türkiye'nın en ihmal edilmiş bolgesi olarak ekonomik ve sosyal birçok derın yaralarının bulunduğu bir gerçektir Memleketın gelecegınde büyük ıddıaları olan partımızın, bu tarıhı kurultayda, memleketımızın bütunlüğü ve selâmetı bakımından bu mevzuun müzakere ile ilmi neticeler ve görüşler ıstıhsal edilerek umumi efkâra arzında büyük faydalar mülâhaza etmekteyız.

Bu hususdaki görüşlerimızı huzurunuza getırırken, Doğu Anadolu'da kendi kaderlerine terkedilmiş vatandaşların ıstıraplarına bıgâne kalmıyacağınıza emın olmak ısterız.

1 — Senelerce, yanlış polıtık görüşlerın tesırı ile ortaçağın feodal düzenine mahkûm edılmiş olan Doğu Anadolu'ya, partimiz ıktıdarda olduğu son devrelerde ımkânlar nıspetınde ozel ıtına gostermek istemıştır. Şunu kabul etmek lâzımdır kı bu, ancak devede kulak kabılınden olmuş ve 1950 yılından sonra ise «memleketın doğusu, batısı yoktur» uyutucu sloganı ile bu dar çaptakı ehemmıyet bile ortadan kalkmıştır. Millî Birlık Idaresini takıp eden ve partımızın ıştırak ettiği her ıkı koalisyon hükûmetlerınde de bu konuda hıçbir şey yapılmamıştır Hükûmet ve Partı yüksek kademelerınde vazıfe alan mes'ul şahısların muhtelif beyanlarına rağmen, ümıtle beklediğımiz beş yıllık kalkınma plânı da bu noktayı nedense atlamıştır

2 — Doğu Anadoluya sanayi, hıç gıtmemiş ve dolayısıyle kapalı aile ekonomisi her tarafta hüküm sürmüştür Munakale ımkânlarından mahrum bir bolgede, kapıtal bırıkımi beklenemiyeceği için, perakende teşekkullerden başka, cıddî tıcarî ve sanayi müesseselerini Doğuda beklemek hayaldir Böyle olunca, devletçi bır tutumla Doğu'nun kalkındırılması cıhetine gidilmesi artık kaçınılmaz bir görüş oluyor kanaatındeyız

Doğu'nun ürünleri de işlenmeli ve hakıkı kıymetını bulmalıdır

3 — Toprağın dağılımı, bu bolgede çok ıptidaîdır Bınlerce donüm arazıye ve hattâ koylere sahıp ağaların yanında, mılyonlarca vatandaşın hıç toprağı yoktur Ziraat ilkel usullerle olmakta ve emek hakıkı değerını bulamamaktadır Rasyonel bir toprak reformu ile doğulu koylulerın de arazi ve tarım aletlerine sahıp olması gerekmektedir Bolge reformları idarecilerın elinde sunıstımale musait davranışlara muncer olabılecegınden, Turkıye de topyekûn toprak reformu olmalı görüşu benımsenmelıdır Doğu Anadolu'da mılyonlarca topraksız koylu varken, başka yerlerden vatandaş getırılıp yerleştırılmesının gayrı ılmi ve ınsanî o'madığını bılhassa belırtmek ısteriz Bu suretle Doğuyu somurdugü kabul edilen şeyhlık ve ağalık gıbi muesseseler de kendılıgınden tasfiyeye uğramış olacaklardır

4 Memleketımızde ırkçı, faşıst ve mürtecı akımların gun geçtıkçe kuvvet kazandıkları ve teşkılânlandıkları gerçeğı nı kımse gızlıyemez Faşızm bu gelişmesınde zaman zaman Doğu Anadolu hakkındakı hunhar emellerını ızhar ederken hükûmet bu tehlıkelere bılgâne kalmaktadır Orta Asya'dan Kırgız getırıp Doğuya yerleştırmeden tutup, senatoda doğuluların topyekûn mıllî düşman olduklarını ılân eden beyanlara gıden bu çarpık düşünceler, mazıdekı sayısız hâdıselerın hâtıraları ile bırleşınce, biz Doğu Anadolu sâkinlerı ıçın büyuk bir endışe ve şüphe kaynağı olmaktadır.

5 — Doğu Anadolu problemlerının derınıne ınmek ıstemıyen bırçok polıtıkacılarımız ve idarecilerımız zaman zaman hâlâ polıs ve jandarma baskılarını tedbır olarak one sürmektedirler Asrımızın ılım ve gerçekler asrı olduğu unutulmıyarak, bu tip sapık kanaat sahıplerının partımız saılarında yerlerı olmadığı ılân edılmelıdır Bu tedbırlerın yerıne, Doğuya ehliyetlı memurlar gonderılmelı, bunlara huzur ıçınde çalışmalarını sağlıyan ımkânlar verılmelıdır. Erzurum Atatürk Unıversıtesı bugunkü yetersız durumdan kurtarılıp, ayrıca Doguda Zıya Gokalp Unıversıtesı kurularak bolgenın kültürel kalkınması hızlandırılmalıdır.

Doğunun çozüm beklıyen hususlarından ancak bellıbaşlılarını arzedebıldık Bu meselelerın kesafetı, Doğu Anadolu'ya ozel bir ıtına gosterme mecburıyetını yüklemektedır Memleketın mukadderatında büyük payı olacak olan partımızın, bu yuklerden kaçınması, tarıhî bir hata olacaktır Muhterem kurultayın bu noktalara oncelık tâyin eden direktıflerının partı yonetıcılerıne duyurulmasını ve varılacak kararların efkârı umumıyeye bıldırılmesını saygılarımızla arzederız.»

Mecıt Hun (Kars delegesı), Hasan Unlü (Tuncelı delegesı), Hâşım Bıngol (Muş delegesı), Eyyüp Serhat (Kars delegesı)

CERYAN TARZ

(Baştarafı 1 de)

Türk basınında ancak Ulus Gazetesınde çıkmıştır Meseleye laıkı veçhıyle ehemmıyet veren Ulus Gazetesını bu vatansever tutumundan dolayı tebrık eder mınnettarlığımızı bıldırırız Mıllı bırlık maskesı altında ve mıllî menfaat teraneleriyle yerli yersız aklına estıkçe doğu hakkında çeşıtlı ıftıralar uyduran Dünya ve Cumhurıyet gazetelerının bu sukutunu tabıı karşılarız

EYUP SAVCISI MEHMET FEYADIN TEŞEBBÜSÜ

(Baştarafı 1 de)

Suat Seren hakkında takıbata geçılmesını talep etmıştır Anlaşıldığına gore baş savcı senatorun mutlak masunıyetı gerekçesiyle talebı reddetmıştır Yaptıgımız araştırmaya gore Mehmet Feyat ışı En yakın yer olan Keskın Mahkemesıne ıntıkâl ettırecektır. Mehmet Feyadın bu medenı cesaret orneği hareketınden dolayı Ankaradakı yüksek tahsil talebelerı kendısıne bır tebrık telgrafı çekmışlerdır. Istanbuldakı talebeler ıse bır gurup halınde kendısını zıyaret etmışlerdır



Artıstik bir peyzaj: Güneşin doğuşu

ŞiiRLER

EVRENSEL ÇİLE

Günâh dolu avuçlarımla
Göğe yükselen ellerim.
Gecenin sessizliğine haykırıyorum.

Yeter. yeter!
Hiç mi bitmeyecek bu çile?
Yüz yıllar boyu yumaklaşan evremizle.

Bir kör - düğüm
Bu yumakta kaderimiz.

Tunçlaşan bir mermer
Bu yumakta alın yazımız.

Yıllar yılı,
Dolaşdı elden ele.

O'nu çözmek, kırmak yolunda
Sardık, yalvardık.

Oysa, boşlukta çınladı sesimiz.
Ne çıkar!

Son santimine kadar,
Çığlık çığlık özgürlükle dolu,

Evrensel çileden bu yumak,
Bir gün,

Alev alev yanacak.
Esenliklerini. mutluluklarını

Karanlıklarda yitirenler,
Kaderlerince yaşayacak.

Celâl Yeltekin

Hüseyin Aruktan Şiirler

DIYARBAKIR'DAN ŞİİR

Bilirim yol yordam bilmesin
Kendin belle öz kaderini
Adak madak boş laf vatana
Bunca eğiri büğürü yargı
Gürül gürül sarmış sizi
Diret be Ali dayı
Diret be Dudu bacı dedim
Yasalar Zâlim sizin için
Kelepçeler sizin için zincirler sizin için
Dar ağacı kurulmuş bu kentlerde
Cahilim bilmezim sizin için
Bir ozan ağlar Türkelinde
Sizin için

SOZUM YABANA

Senin baban paşa
Benimkisi eroğlu er
Anlarsınya...
Seninki milyonlara milyarlara konar
Benimkisi çarığını yalar
Bilirsin ya
Sen Avrupa'ya Amerika'ya gider
Ben tarlaya askere hudut boylarına
Görürsün ya
Sen gâvur usulü giyinir eğlenirsin
Ben eskiler giyer dilenirim
Utanırsın ya
Sen elsiz dilsiz cansız
Ben seni sırtlarım çaresiz
Sıkılmadan bu halinden
Ay'a gitmek istersin ya

Isa Şans'tan Şiirler

S E S

Musa'ya nâlin çıkartan
Ses,
İsa'ya ölü dirilten
Nefes
O ses
Çalış
Hakk'a faturayı kes
Hakiykat rüzgârı
Bu yolda es
Allâh Bes
Bâki heves

Silvan. 1961

B E K L E Y I Ş

Gül! dedim
Güller
Türlü ahenklerle
Kânya navin düzünde.
Gül! dedim
Seller
Türlü hallerle
Bütün hayallerle
Kâniya Mezin'de
Gel dedim
Eller
Türlü vaitlerle
Bütün ümitlerle
Kaldı gökyüzünde!

Silvan, 1961

İKTİBASLAR

İKİ AĞIR MESELEMİZ

Prof. Namık Zeki ARAL
İktisat gazetesinden

Bıraz yakından bakılıp, bıraz derine goz atıldığı zaman memleketın ıktısadî vazıyetı ıçın: Hıç de ıç acıcı değıl, hattâ fütur vericidir, denılırse şüphe yok ki, camıada manevıyatı takvıye eder bır müşahedenın yanlışlığına hukmolunamıyacağı gıbı bedbınlıkte mubalağaya gıdıldığı de asla ıdda edılemez. Camia senelerdır gündelık maişetını hariçten ıkmal ile temın etmekte olduğu halde bu halı onlemek üzere fılen bır ımkân yoluna henüz gırememıştir. Ortadakı bu çaresizlikle beraber son yıllar nüfusun her sene üç çeyrek mılyon etrafında artarak yürur gider olduğunu ayrıca hesaba katarsak zaten karnı lâyıkıyle doymayan bir ailenin sofrası başına her gün yenıden yenıye gelıp oturanlarla maişet darlığının gün günden bıraz daha vahamet peyda eyledığıne şahit olmaktan başka bir şey yapamamak gıbı büsbütün (ıflâhi keser) mahıyette bir neticeye varmaktan da kendımızı kurtaramayız **UMİT IŞIĞI:** Ortadakı göz kararticı vaziyete mukabıl memleket ufuklarında halen bir ümıt ışığı görülür: Onümüzdeki 1963 yılı Ocak ayından ıtıbaren tatbıkine başlanacak olan kalkınma plânı (Başbakan bırıncı yardımcısının tavzıhine göre tatbikata malî yılın değıl, takvim yılının ilk ayında geçilecektir. Ulus, 15 Eylül 1962 - s. 5 sütun 6) Plânın tatbıkıne geçmezden evvel ve geçtikten sonra karşımızdakı bu yegane ışığın da sönüp gitmemesı ıçın bütün ihtimamı sarf etmek millet hesabına hayatı bır mesesle teşkil eder. Demek yerinde olur Zira ışığın (yegane) lığı dahi, uçurumdan aşağı yuvarlanmamak için görünürde elimizi atacak daha başka bır dal kalmadığını bızlere ıhtar etmektedir. O ışığı söndürecek rüzgâr veya fırtına nereden veya nerelerden gelebilir bırı hariçten öteki dahilden olmak üzere halen iki acil tehlıke gözlerimize adeta batar gibi bızleri tehdit etmektedır, dıyebılırız: 1 — Şark Vilâyetlerımız meselesi, 2 — Amme cıhazımızdakı zaaf meselesi, haddi zatında bu meseleler birbırınden müstakil değildirler. İçiçe gırmiş tek meseledirler Bu sütunlarda müteadit defalar üzerinde durduğumuz meselelere tekrar rücu etmek ıstırarından kurtulamıyoruz. Çünkü dünkü dertler devam edip gıtmekten geri durmadıkları gıbı güngünden peyda ettikleri ağırlıkla her an bır indıfa yaratmaları muhatarası da mütemadıyen büyüyerek yürümektedır **BİRİNCİ MESELE:** Şark Vilâyetlerımız meselesı. Meselenın. daha doğrusu derdın adı dahi bızlere dünkü (Şark meselemizi) hatırlatmaya kâfıdır Geçen asırda (Devlet'i alıyye'i Osmanıye) nın adı hariçte (hasta adam) a çıkmıştı şıfa bulmaz bır maraz ile ma'lul olduğu fıkrı ve kanaatı mılletlerarası âlemde yaygın ve hâkım ıdı Maraz Devletın doğrudan doğruya mülkı tamimıyet'ıne arız olmuş bulunuyordu Hastalık Bırıncı Dünya Harbı sonunda Devletı olduğu gıbı yerlere sermiş ve hattâ Devlet denecek ortada fıılı bır mevcudıyet bırakmamış ıken hadıseler o muazzam Devlet yerınde mucize kabılınden bır küçük Devlet yarattı, bızım bu günkü Devletımız Fakat yenı devlette maalesef eskı maraz kâh uyur kâh uyanır halde bır müddet devam ettikten sonra günümüzde a'razını tekrar göstermeye başlamış bulunuyor.

(Devamı gelecek sayıda)

Doğu'da Gördüklerimden

Mustafa DILMEN

— Mıllıyet gazetesınden —

Şef.

— Avnık'e gıdeceksın, dedı

Boyle bır yer hiç duymamıştım. Karşımdakının yüz ıfadelerınden, tavsıyelerinden daha doğrusu tesellısınden berbat bır yer olduğu anlaşılıyordu. Sordum·

—Avnık nerede?

— Genç'te dedıler

— Genç nerede?

Bıngol'de.

Anlaşıldı Doğu hizmetı başlıyor. Yol hazırlığı yapıyorum. Avnık'in o kadar tesırında kalmışım ki, onüme gelene «Avni Bey» diyorum

Yolculuk, ılk menzıl Malatya olmak üzere garajdan başladı. Ankara'dan öteye ilk defa geçiyorum. Yolda neler düşünmuyorum ki. Bâzan doğduğuma pışman bâzan da kendimi bir hümanıst olarak görüyorum. Vatandaşlık, ınsanlık vazifemi yapmam gerek. Oraları da vatan Gitmelı, gormelı. Ama ıçimde bır hüzün, kafamda karmakarışık fikirler, kulağımda çeşıtlı söylentiler Hele Avnık'ten yeni gelen bırısinin söyledıkleri var ki... Tam teçhizat gitmek gerekıyor

— Sakın yeni elbise, fazla para yanında götürme, dedıydi de...

Otobüsteyim Otobüsümüz, her halı ile mahrumiyet bölgesine gittiğini bellı edıyor. Mahrumiyet daha otobüste başlıyor.

Yol ala al nihayet Malatya'nın ışıkları gözüktü. Gece yarısı Elâzığdayım. Kötü, berbat, hem de doğululardan Istanbul ve Ankara'ya yerleşip de «Ne işim var oralarda» dıyen doğululardan işittiğim doğu hıç de fena değil. Belki, ben gece geçtiğim için bır şey göremiyordum Saat 9 da Bıngöl arabasına bindım Oldukça iyi bir yol. Bir ara demir yolu ile paralel gitti Hava alanı, 32 km sonra da Şeker Fabrikası Olur şey değil. Ben hep mağaralar ve eşkiyalar arıyorum, bekliyorum.

VAY BABO...
UY BABO...

Bıngol'e yaklaştıkça her şey değışıyor. Otobüste bambaşka bır dıl konuşuluyor. Anlıyabıldığım sadece,

«Vay babo, uy babo»

Bıngol 4 km.» Görünürlerde bır şey yok «Bıngol 2 km.» Bıngol varoşları yine de görunmüyor Otobüs, Muş yolundan ayrıldı. Keçi yoluna sapti Bır derenin ıkı yanında, arkasını toprağa dayamış onü ve ıkı yanı olan evler Uzerlerınde, kıremıt veya başka ortü olmadığı ıçın arkasının dayalı olduğu aynı seviyedekı tepeden hıç fark edilmiyor Muavin,

— Bıngol, dedı Inanamadım.

— Burası Bıngol mü? dedim

— Evet, dedıler

Başkalarına da sordum İstıyorum kı «Burası Bingol değil» desinler Bır il merkezinin bu kadar nasıpsız bu kadar geri olacağını tahmin edemedim. Kaderıme küstüm Gideceğim yer, Bıngol'un kazası Orası kimbilir nasıl?

Otel yazılı bır levha «Bingol Palas» Yarabbım, otel demek için bu kelime bıle oraya yazılmaktan utanmıştır

Genç'e gıtmek için bır şeyler arıyorum. Tabelâlara bakıyorum Otobüs yazılhanesi goremiyorum Gozüme takılıyor: «Manifaturacı Hamo Dimo» «Haso Bılmone» tabelâda «Manıfaturacı» yazılı ama satılan kışlık lâstikler

Neyse muavin «Araba yukarı Bingole çıkacak» dedi. Oraya çıkınca bir dün ya değıştirmiş oldum Bır Zıraat Bankası, ıkı, üç subay lojmanı, hükûmet bınası Bunları ılkdefa gorüyormuşum gibi bakıyorum Kim ne derse desin medenıyet bınalarla başlıyor.

Jip ile kırık dokük yollarda Genç'e geldık Genç oldukça genç. Daha yeni emeklemeye başlıyor. Ne olduysa 1947 de demıryolunun gelmesı ile olmuş Kaza merkezi 600-700 metre uzunluğundakı beton yolun ıkı yanında sıralanmış, bir kaç sıra ev, 5-10 bakkal dükkânı, 7-8 kahve 4-5 manifaturacı, 3 fırından ıbaret

Kahveler, radyolarını açmışlar. Bambaşka havalar söyleniyor Sordum:

— Hangı istasyonlar bunlar?.

— Erivan, Irak, İran, Kürtçe neşrıyat yapan radyolar, dediler.

Jıple 37 km. yukarıda dağlar arasında sondaj kampına gıdıyoruz Kamp yolu, Lice yolundan ayrıldı Patikamsı bir yol Demir yol inşa edılırken bu yola, çok ış düşmüş. İkı arabanın yanyana geçmesi imkânsız.

Yağmurlu bir gecede dağ yolunu çıkıyoruz Daha berbat bir yol başladı. Bu da kampın yolu Onümüzü, elındekı karanlıkta pek belli olmayan daha çok tüfege benzer biri kesti. Gazetelerin manşetlerı gözümde canlanıyor Daha ilk günden iyı bır hoş geldın Koşuşmalar bağrışmalar var Bir kaç kişi daha geldı. Herhalde yalnız soymasına müsaade etmıyecekler Ama ne bende, ne de arabadakılerde «Fidye-i Necat» pek yok. Gelenler, yolumuzu keseni götürürlerken:

— Kusura bakman, dediler. Bakılmıyacak gibi değıldı. Baktım, 17-20 yaşlarında bir kadın, Şofór:

— Molla Mustafa'nın kızı, dedi Bir ıhtiyarla evlendırdikten sonra kız delı oldu Babası, zıncıre bağlı delıleri, olecek hastaları ıyi etti de bu kızı ıslah edemedı Çok kuvvetli nefesı olduğunu soylerler Türkıye'nın her tarafından hasta gelır, adama. Bu sabah da Akseki'den ıkı kışı geldi

Uzaktan kampın ışıkları gozuktü Bu dağ başında ufak bir jeneratorden aldığı akımla yanan lâmbaları gormek tarıf edılemiyecek kadar tuhaf kacıyor.

KAMPIN İŞÇİLERİ

Geçen seneden berı (1961) burada demır aranıyor Ikı sondaj makinesı var 50-60 kadar da işçi çalışıyor Eksersı, mahallı işçiler Zaza Kurdelerı Kurdu duydum ama Zazayı, tıraş bıçagı markası olarak bılıyordum Bırısıne sordum

— Zaza nedır?

Kazmanın sapına dayandı ıkı sıgara sardı Kendıne has şıvesı ıle konuşarak·

— Tanrı'ya sormuşlar, dedı

(Devamı gelecek sayıda)

Doğu'nun İdaresi

Yazan: Fevzi Hamurculu
Emekli Vali
Dünya Gazetesinden

Son günlerde doğu ıllerımızın durumu gunun konusu oldu, yetkılı fıkır adamları, polıtıkacılar yazdılar, soylediler. Ne var ki bu yazılanlar ve soylenenler bolgenın bır veya bırkaç derdıne ışık tutmakla kalmıştır.

Oysa kı, bir toplumda sosyal fenomenler birbırıne sıkı sıkıya baglıdır, ve her biri dıgerının etkısı altındadır Ekonomik durumu incelemeden kaçakçılık olaylarını onleme çaresi bulunamıyacağı gıbi, sosyal bünyeyı, ıdare mekanızmasının işleme şeklını ele almadan, bolgenın asayışını düzeltmek elden gelmez Bu düşünce ıle ve Doğunun her kesımınde görev yüklenmiş bir idareci olarak burada yaşayan vatandaşların huzur ve refahının sağlanması çareleri konusunda düşündüklerimi yazmakda fayda umuyorum

DOĞ İLLERİMİZDE DEVLET ÇARKI NASIL İŞLER

Yüz yıllardan beri sürüp gelen Doğu meselesıne imparatorluk ıdaresi şıddet tedbirlerini yeter sanmış ve daha ılerı gıdememıştir. Ancak Cumhurıyet ıdaresi doğu bölgesini ciddi olarak ele almış ve tedbirler düşünmüştür. Bu cümleden olarak, genel müfettişlik kurulmuşsa da itiraf etmek gerek ki, bu teşekküller de imparatorluk ıdaresının şıddet tedbirciliğinin etkısinden kendını kurtaramamıştır. Oysa, Şark anlayışla, şefkatle kucaklayan, sıkıntılarının üzerıne eğilerek canu gonülden çare arayan, bulan bir idarenin yıllar yılı hasretını çekıyordu Bu bolgenin yurttaşları ardı arkası kesılmeyen tenkıllerden sürgünlerden bıkmış usanmıştı.

Nedense Doğuya karşı kuşkulu gozlerle bakmak alışkanlık haline gelmiştir Bu kuşkudan çok kere Ankara mahafılı de kendını kurtaramaz Bu çevreden yetişen aydınlar da dâvayı benımseyip savunmaktan çekınirler Doğruyu söylemek gerekırse, Doğudan şüphelenmeyı haklı gosterecek sebep yoktur Gelmış geçmış olayların nedenını doğululardan çok orada vazıfe almış memurlarımızda aramak yerınde olur.

HER ŞEYDEN EVVEL ANKARA KENDİNİ ŞARK FOBİSİNDEN KURTARMALIDIR.

Yakından tanımak ve anlamak dâvanın anahtarını teşkil eder Şurası kesındir kı, toplum gelişmelerının tabiî neticesi olarak Doğunun koylerınde asıret hayatı vardır Ozellikle orta ve guney doguda daha barız aşıret gudumu, şehir ve kasabalarda pek gorulmez Buna karşılık şehir ve kasabalarda bir kısım polıtıkacılar şu veya bu aşıreti tutar gorunmeyı kendı cıkarlarına elverışlı bulurlar, onların rakıpleri de başka aşıretın taraflısı çıkar Aşıretler arasında gorenek, gelenek, ekonomik, mezhep ayrılıkları vardır Aşıret ağalarının nufuz yarışları, kan gutme, kız kaçırma gıbı olaylar da araya gırınce aşıretler arası çatışmalar eksık olmaz

(Devamı gelecek sayıda)

DİL - EDEBİYAT - FOLKLOR

S E Ç M E L E R

Rahşan

Bu yazımızda, ileride ele alacağımız portrelerden bazı parçaları okuyucularımıza sunmayı faydalı buluyoruz.

İsmail Hakkı Baban'a Mersiye

Zaman pire-merd em iro hazine éş u giryane
Şev roj ahi nali rade aşki çau barane
Henari sard teviri hhak ta ko eviri çu
Mizaç İhtidal fevta vurali tauf zıvıstane

Mehmet Mihri

Türkçesi: Ey zamanın büyük adamı, bugün biz, birer acı ve gozyaşı hazinesi halindeyiz Gece gündüz ah u figanla yağmur gibi gozyaşı dokuyoruz Soguyan nefesinin semalara yükselmesiyle, tabii mizacımız da kışa dundü.

Uzun olan mersıyenın şu sn ikı mısraı ebcet hesabıyle ayrı şekıllerde İ H B. nın vefat tarihi olan 1332 rakkamını vermektedir

Huda afu bıkâ na kamuran bu hem bınu cıvari
Lı dunya kasi kird çu lıber dergahi tü mihran

Allah affetsin genç yaşta na kamuran oldu Dünyadan goç ederek mıhran kazısına gitti

Ki dıbé kürdekana bı idrakın
Bıem nekra koni lı mın nakın
Lı kıre sağ mın hal dıgrın
Vehme şehekân lı dıl dıgrın
Aşokabazi u hevai derveşi
Gışte hiştiye fekr u be işi

Hacî Quadire Koi

Türkçesı : Kım kürtler ıdrak sahıbıdır dıyebılır?

Baksanıza temamen onların selâmeti için soylediklerime ınanmıyorlar da şeyhlerın vehımlı lâflarına bel bağlıyorlar Zaten bu yüzden dervış tabiatlı olmuşlar hepsi fakru zaruret ıçında kalmışlardır

Bese şorbe huarın u nav tekya kan u hankâ
Ru lı dergahe tevekkel be sebep be arıya
Mın kure şeh u terikat neyem heqiqet yet elim
Çavet ewsa hinde nürt vade hişyariya

Ziver

Turkçesi : Tekke ve zaviyelerde yeter artık çorba ıçmek, Çalışmadan tevekkul kafirıne sığınmak yüzsüzlüktür, ayıptır Ben şeyh ve tarikat düşmanı değılım fakat doğruyu söylüyorum. Baksana uykudan yüzün gözün şişti, yeter artık, uyanmak zamanıdır.

Xuezi mı bıdya disa vi ci
Keji zer lı pişt pez dı bezi
Tu mast lı ser şir dı tezi
Eşka welat eşka welat
Te cerg u pelake mın pat

A. Rahim Rahmi

Türkçesi: Ah! bir daha o yerleri gorseydim. Başlarında «sırmalı orme» leriyle kızlar koyunların arkasından koşarlardı. Sütlerin üstünde kaymalar donardı Memleket aşkı memleket aşkı. Sen cıgerimı yüreğimi dağladın.

Ey zalim, dünya bi peç u devra
Bi lerze bihye ev sunde gevra
Sundım bı renge serdi be nanan
Sundum bı xauti şev lı kolanan
Sundım lı çırcu loçi nav çavan
Deste kalşinin koçi suvain

Hejar

Türkçesı. Ey zalım, dunya donektır, kımseye kalmaz Onun ıçın tıtrıyerek şu buyük yemınımı dınle: Ekmeksız sarı benızlere yeşnın ederım, gece, sokaklarda yatanlara yemın ederım Buruşuk alınlara yemın ederım, Çatlak ellere, sılınmış yalın ayaklara yemın ederım

Lı dest cewri felek iro
Zelil u hem zebun ez
Bı be şuur u rım u xançer
ciger zemdar xuinim ez
Lı hasret derdi xem u gal
Lı nav qir u herya mihnet
Bırastı ser ne hinim ez

Dildar

Türkcesi Feleğın kahrından bugun zelil ve zbun oldum Kılıçsız, mızraksız ve hancersızım bugün, Cigerım yaralı bugün Geçım zorluğu benı ve etrafımı bır çamur deryasına atmış, sersemletmış bızı

Şevik tari ya hebu ya tünebu niv
Deşt dı xeuda çiya dı girin
nuh hılatbu heyv

Folklor (bır ıdam mahkûmu ıçın nışanlısı tarafından soylenmış bır mersıyeden) Karanlık bir geceydı. Yarılanmak uzereydı
Ocaklar uyuyor, dağlar ağlıyordu bugece Ay yenı doğmuştu..

(Devamı 8 de)

HİKAYE

Xaltika Fersé

REŞO

Kızıltepe'nın Abdülımam koyunde bır Xaltıka Fersé vardı. Çok çılekeş bır kadındı Xaltıka Fersé Xaltika Fersé ellıbeş, altmış yaşlarında kadar vardı. Yaşlı ufak tefek bır eşeği vardı, Xaltika Férse'nın. Bu eşeğe bınerek kasabaya gıder gelirdi. Xaltıka Férsé'nin saçları kırlaşmıştı Yüzü geniş, yusyuvarlaktı Orta boyluydu. Kalçaları yaygın yüz ıfadesi mağrur ve edalıydı Gün gormüş, kahır çekmiş bir ınsanın bütün vasıflarını nefsinde toplamıştı. Abdülimam Kotü'nun adeta fiılı muhtarlığını ıcra ediyordu Koy fakır fukarasının devlet memurlariyle münasebetlerını O tanzim ve ıdare ederdi Kasabaya gıde gele ve kasabanın kodamon memurlariyle temas ede ede Türkçe öğrenmıştı Koye gelen memurlar Xaltika Fersé'ye gelir yemekleri muhtarın evinden gelirdi Xaltika Fersé bazan sulh hâkımlığı gorevini de yapardı Köyün birçok nızaları mahkemeye ıntikâl etmeden bu gün gormüş kadının tecrübe ve pıratık zekâsıyle halledilirdı Kasabadakı bırçok aracılar Xaltıka Fersé'nin bu sulh sever hareketlerini hoş karşılamaz kendısıne çelme takmaya çalışırlardı Kasaba dava vekilleri kendilerıne ış getirmesi için komisyon teklıf ederlerdi Xaltika Fersé her seferinde bu teklifleri reddeder vicdanın emrettiği doğruluktan şaşmazdı. İş çıkarmak için ınsanın insan tarafından oldürülmsini teşvık eden hatta tertipler hazırlıyan insanların pek çok bulunduğu bir yerde böyle iyilik sever bir insanın bulunmasını mağdur insanlar Allah'ın bir hıkmeti olarak tefsır edıyorlardı. Xaltika Fersé'nın ünü sanı kasaba hudutlarını aşmış, cıvar kasabalara taşmıştı. Gadre uğramış insanlar onu tanrı elçisı olarak telâkkı ediyorlardı Bu kadını en çok bir kişi anlamıştı. Bu kışinin adı Azato idi. Azato seyyar tekel maddeleri satıcısıydi. Onun da Xaltika Fersé'nın ki gibi ufak tefek bir eşeği vardı Sigara vesaire satmak için köy köy dolaşırdı. En çok uğradığı köy ve ençok kaldığı yer Abdülımam köyü ve Xaltıka Fersé'nin eviydi. Azato da aşağı yukarı Xaltıka Fersé ile ayni yaşlardaydı. Yalnız Xaltıka Fersé'nın irı yarı olmasına karşılık Azato aksine eşeği gibi ufak tefektı Günlerce bu ıkı halk filozofu kasaba ahvalini görüşür müşterek politikalarını tesbıt ederlerdi. Xaltika Fersé aksıyon adamıydı ve kendısını fakir fukaranın dert, dilek ve memurlarla olan münasebetlerine hasr etmıştı. Azato ise ışının de ıcabına uygun olarak daha çok öğütçüydü. Köy köy gezerken oğütlerını verir etrafını aydınlatmaya çalışırdı. Bu haliyle Sokratı hatırlatırdı Ne varki fukara Azatonun okuma yazması bile yoktu. Kader Azato ıçin ağlarını örüyordu Bir gün gene kanunsuz bır sürgün ve iskân furyası başladı. Bu sürgünler mesnetlerını aracıların jurnallarında bulurdu. Bu jurnallerden biri bizim zavallı seyyar tütün satıcısı Azatonun da başını yedi. Zannederım Yozgat'a sürüldü bizım çocukluk hayal ve hatıralarının zavallı Azato'su. Ve zannederım orada oldü bu yeryüzünde bir tek dikili ağacı olmayan adam Çirkindi hıçbır kadın varmadı ona. Nekadar isterdi bır çocuğu olsun, olmadı, olamadı işte. Doktor Yahya beyın İbrahimiye Koyü'nün bu garip sâkının mezarını İbranımiye mezarlığında aramak beyhude bir gayret olur. Kerpıçten ufak evceğizinin direkleri menfatçılar tarafından sokülüp satıldı. Harabe evinin önündekı Akasya ağacının dalları bağlanmış bez parçaları altında hazin hazın hışırdamaktalar. İbrahimiye koylüsü olsun cıvar köylerden olsun burdan geçen köylüler evvelâ bır Fatiha okur ve hatırasına hürmeten elbiselerının bır yerınden kopardıkları birer bez parçasını bu ıhtıyar ağacın dallarına bağlarlar.

(Devamı 8 de)

E D E B İ Y A T

— Tercüme —

Issız bolgelerde yaşamalarına ve dıllerının ıyıce gelişmemiş olmasına rağmen, Kürtler ıçınde her zaman şaırler yetışmış ve bunlar arasında derın ve ınce şiirler yazan sanatçılara rastlanmıştır

Kürt edebıyatını, onuncu yuzyıldan ıtıbaren gozden geçirebılırız

Kurt şairlerının en eskısı ve en unlusü **ALI HARIRI**'dır Alı Harırı onbırıncı yuzyılın başlangıcında doğmuştur Şiırleri bütün Kurdıstan'da bılınır.

On ıkıncı yüzyılın ünlü şairlerınden bırı de **Şeyh Ahmed'dir.** Bu şair **"Mollai-Cezire"** dıye tanınmıştır Ozellikle aşk şiırlerı Kürtler tarafından çok beğenılır Bir Kurt prensesıne aşık olan ve sevgılısıne kavuşamayan Şeyh Ahmed'ın şiirlerinde hayatı boyunca çektıgı acılar dile gelir **Şeyh Ahmed'in** turbesı zıyaret yerlerınden bırıdır.

Yuz yıl sonra, **Fakii Teyran** lâkab.yla yazan (asıl adı Muhammed'dır) şaırın şiır sanatının her çeşidinde eserler verdıgını goruyoruz Dokunaklı bir uslûbu olan bu şair 1375'te olmüştür.

On beşıncı yüzyılda, **MOLLA BATE**'nın dıvanı en fazla sevılen şiir kıtapları arasında yer alıyordu Ozellikle mevlûdu cok begenılmekteydı

Hakkâri bolgesındekı Bate koyunde doğmuş olan bu şair, yıne aynı yerde seksen yaşında olmüştü.

On altıncı yüzyıl, Kürt tarıhının en onemlı çagıdır Kürt beylerının, kendi ıstekleri ile Turk Sultan'ı Yavuz'un egemenlığını kabul etmeleri bu cağa rastlar

Kürt beyleri ile Sultan Yavuz Selım arasında mutavassıt rolünü unlü Kurt bilgını **IDRISİ-BİTLİSİ** oynamıştı Bu bılgın, Kurt dünyasının en tanınmış sımalarından bırıdır

Yıne ayni yüzyılda, başka bir Kürt tarıhçısı yani **ŞEREFEDDİNİ-BİTLISİ**, mılletıne büyük bir hızmette bulunmuştu.

(Devamı 8 de)

NOTLAR

Doğu Kalkınması ve Teklif Edilen Hal Çareleri

Mehmet Şanlıer

[illegible] bu yana birçok [illegible] meseleleri gibi doğu meselesi de [illegible] alışılmadığı bir surette ele [illegible] münakaşa sahasına intikâl ettirilmiş [illegible] problemlerde olduğu gibi [illegible] de değişik görüşler ortaya [illegible] bu hususdaki görüşler aşağıdaki şekilde sıralanabilir

[illegible] görüşü, bu görüşe göre [illegible] idari ve siyasi mercileri kurulmalıdır. Kurulacak bu fevkalâde [illegible] paralel olarak [illegible] bir [illegible] bağlamalıdır. Avni Doğan'ın ileri sürdüğü bu umumi formülün [illegible] imkânları henüz aydınlığa kavuşmuş bulunmaktan uzak görünmektedir. Avni Doğan'ın teklifleri, bu bakımdan eski mafetişi umumilik sistemlerinin zararına intibak ettirilmek istenen bir moden olarak telâkki edilebilir zannediyoruz.

Forum Mecmua'sının bir yazarının imzasız olarak yazdığı bir yazıda ileri sürülen görüş, Bu yazar, doğu bölgesi kalkınır ve refaha kavuşursa diyor, bu bölgede yaşayan halkın örf, adet ve hissanına hürmet talep eden hareketlerin yaratacağı tepki ve alâka söz gelişi yüksek tahsil talebelerinin tertip ettikleri herhangi bir gecenin faraza bir «Rize Gecesi»nin uyandırdığı tepki ve alâkadan hazlasını uyandıramaz Görüldüğü gibi imzasız yazar, meseleyi bukadar basite irca edebilmektedir Bu yazar da Avni Doğan gibi kalkınmanın reel şart ve imkânları meselesini vuzuha kavuşturamamaktadır Yalnız umumî cumlelerle devletten doğunun kalkınması için milyarlar talep etmektedir Bu görüş te bir entelektüel jimnastik, bir entelektüel fantazıden ileri gidemiyecek surette utopik bir hâl arz etmektedir Kısaca bu kabil görüşler meselelerin derinliğine inemeyen münevverlerin kendi kendilerini aldatma gayretlerinden başka birşey ifade etmez Biz bu ikı görüşu meseleyi pek hafifiten hattâ gayrı ciddî denebilecek şekilde ele aldıkları için üzerinde durmayı şimdilik zâit bulmaktayız Belki bol zaman bulursak belki bir nebze bu sakat ve vuzuhsuz görüşlerin üzerinde de dururuz.

İkinci görüş Şevket Süreyya Aydemir'e aittir Bu görüşe gore doğuda yapılacak radikal bir toprak reformu meseleyi kökünden halledebilecektir Şevket Süreyya, doğudaki toprak sahiplerini bir mütevassıtlar gurubu olarak telâkki etmektedir Yanı âdeta doğudaki toprak sahiplerini birer prens gibi göstermek istiyerek maksadına vâsıl olmaya çalışmaktadır Şevket Süreyya diğer bolgelerde toprak reformunu isterken gayesi mütedil bir sosyalizimdir Doğuda toprak reformu istediği zaman ise tahakkuk ettirmek istediği maksat rasizimdir Evvelâ şu noktayı Sayın Şevket Süreyya'ya soralım Rasizim ve sosyalizmi nasıl bağdaştırabiliyorsunuz? Sonunu olarak bu noktayı öğrenmek isteriz Batı için sosyalizm, doğuya gelince rasizim, tuhaf şey doğrusu Şevket Süreyya'nın sosyalizmi, doğu bolgesi insanları için nasyonal sosyalizme inkılâp ediyor Bu tarafını bir yana bırakalım Acaba toprak reformu tahakkuk ederse Şevket Süreyya'nın iddiaları gerçekleşir mi? Şevket Süreyya'nın lisan muessesesinin sınıfı bir karakter taşımadığını bilmemesine imkân var mıdır? Buna ihtimâl veremiyoruz

Sosyal doktrinleri tarihine bakılacak olursa aşağı yukarı dört cemiyet tipine rastlanır a) primitif komünite, b) feodalite c) kapitalizm, d) sosyalizm

Bilindiği vechiyle bir cemiyet tipinden diğer bir cemiyet tipine bir önceki cemiyet tipine has muesseseler terk edilerek bir sonraki cemiyet muesseseleri ihraz edilerek geçilir Burada bir tek istisna aşağı yukarı lisan muesseselerdir. Feodalite ve kapitalist cemiyet tiplerinin sınıflı sosyalist cemiyet tipinin de sınıfsız olduğu bilinmektedir Eğer lisan sınıfı bir karekter taşımış olsaydı feodaliteden kapitalizme, kapitalizmden sosyalizme geçilirken lisanın da ortadan kalkması lâzım gelirdi Halbuki vaziyetin boyle olmadığı meydandadır Sınıf tezatlarının en çok keskinleştiği kapitalist toplumlarda bile bütün sınıfları birleştiren müşterek cihet, lisandır Bu izahattan anlaşılıyor ki, Şevket Süreyya'nın, Feodal bir sınıf olarak kabul ettiği doğudaki toprak sahipleri tasfiye edilse bile çok urktügü Kürtçe gene yaşamakta devam edecektir O halde sorumuzu ikıncı defa soralım Şevket Süreyya'nın bu basit gerçegi bilmemesine imkân var mıdır? Buna ihtimal vermediğimizi tekrarlıyalım

Dördüncü görüş Sayın Ahmet Hamdı Başar'a aittır Ahmet Hamdı Başar'a gore Osmanlı İmparatorluğu bir yasak koyma devletiydi Cumhuriyet Rejimi, inkâr edilmez bâzı ehemmiyetli işler başarmakla beraber O da Osmanlı İmparatorluğundan kalma gelenekten kurtulamıyarak bir yasak koyma devleti vasfını ihraz ettı Bu yasakların tatbik edildiği bir saha da doğu meselesidir. Cumhuriyet devrinde başvurulan bütün baskı tedbirlerine rağmen dogulu Kurt vatandaşlar geçmişte bütün bir tarih seyrinde oldugu gibi gene kıskançlık uyandıran bir hassasiyetle dilıne orf ve adetlerine sarılmış ve butün tedbirleri boşa çıkarmıştır Sayın yazara gore bu tarihi tecrübelerden sonra da tekrar realiteye aykırı -hele zamanımızın nezaketi müvacehesinde- baskı tedbirleri yoluna gitmek hatalı hattâ vahim tevlıt edebilir O halde tarihi tecrübelerden ve asrın icaplarından ders alarak şimdiye kadar takip edilmiş bulunulan metot terk edilmeli yeni bir metot tesbit edilmelidir Bu metot doğulu Kürt vatandaşları kendimize yabancılaştıran değil kendimize kaynaştıran bir metot olmalıdır Gerçi son tahlilde Ahmet Hamdı Başarda asımılasyona yoneliyor ve bu cihetten belkı sayın yazarı biraz kınamak insanın aklından geçerse de içinde bulunduğumuz kültürsüz ve anlayışsız vasat goz onunde tutulursa sayın yazarı kınamaya hakkımız olmadığı anlaşılır kanaatındeyız Zaten sayın başarın üstün kültür aşağı kultüru mas eder düşüncesi aktüalitesi olmayan ister yanlış ister doğru uzun vadeye mutevakıf bir ıştır O kadar kusur kadı kızında bile bulunur

Diger uç görüşü bir kenara atarsak kanaatımızce elde zamana, realiteye ve insanı duşüncelere uygun tek görüş olarak Sayın Hamdı Başar'ın görüşü kalır Bize oyle geliyor kı, kaynaşmaya uygun tek metot teferruatına girmediğimiz her kesin bıldığı sayın Başarın fikırlerine uygun saygı ve sevgiye dayanan insanı bir metotdur.

DOĞU ve AYDINLAR

Fego Tayri

Çeşitli ideolojilere sahip kişilerin yayın organlarında yayınlanan doğu sorunu konusunda ileri sürülen bir çok fikirlerini izledim

Bunlardan birçoklarının gerçeklerle yakından, uzekten ufacık ilgileri yoktur Bunlar, gerçekleri tüm açıklığıyle görmekten, bu gerçeklerin açık açık gözükmesinden çekinen kişilerdir Bu kişiler gerçekleri mensup bulundukları ideolojinin rengınde gosteren gozluklerle görmekten hoşlanırlar Çunkü kendilerinin ve mensubu bulundukları ideolojının çıkarları bunu gerektirir. Bu kısıler, atanperver onderler rolunde kamuflc etme ye çalıştıkları faşist fikırlerını ızah ederlerken şefaf olan kelımelerın kendilerine ihanet ettiklerinin, paravanalarının arkasında yatan sınsı fikırlerını tum açıklığıyle açıga vurduklarının farkında degiller Ornegın Vatanperver düşünür kışı rolünda Avni Doğan doğu meselesine eğilirken, fırtına gibi zihınleri alt üst eden tehlike çanlarıyle doguya gıtmektedir Peki Dogan daha olumlu bir şekılde dogu meselesine gıdemez mıydı?

Toplumumuzdaki tüm sefaletlerin, cınayetlerin, ahlâksızlıkların nedenlerini ıktısadı düzensızlıkte goren sosyalist Çetin Altan'ın sosyalistlığı dogu meselesinde sarpa sarıyor. Gazete sutunlarında ballandıra ballandıra anlattığı insancıl fikırlerını dogu meselesi bahıs konusu olunca bir anda tepelıyerek geçıvenıyor Sozde ağa olan gerçekte bırkaçının dışında digerlerının ağalıkla alâkası olmayan 55'lere karşı en antıdemokratık kanunları savundu. İktısadı zorunlukların daga çıkardığı Koçero'ların hareketlerını bir yazısında ızlerken bu hareketlerın altında birtakım ideolojık faalıyetler aramaktadır .

Beterin beteri var Mılli Yol Dergısınde İsmet Tümturk adında bırı doğu kalkınmasından soz ederken Doğu Anadolunun sadece haritada bızım olduğunu, oranın hıçbır zaman bızım olamadığını ve olamayacağını, o çorak sarp toprakların yalnız devletın parasını yedığını, hem de boşuna yedığını ıddıa edıyor Hal çaresi olarak Kırgız - Kazak aşıretlerını sılâhlarıyle bu bolgeye yerleştırmeyı keskın kılıc kadar tesırlı buluyor Yanı demek ıstıyor kı doguda perışan, sefil bir hayat yaşayan vatandaşlarımıza bu perışan hayat hakkını da tanımıyalım Tum varlıklarıyle onları yokedelım demekte hıcbır sakınca gormüyor

Bu faşist kan kokan ıbareler hakkında ne entelektüel cevrelerde, ne basında herhangı bir yankı goruldü Ne de bu ırkçı adam hakkında kanun tatbikatcıları tarafından bir kovuşturma açıldı Buna mukabıl doğu anadolunun bagrından kopup gelen duşunurlerın kısır ımkânlarla çıkarmakta olduklarını doğu bolgesının dertlerını daha ıyı dile getırme cabası içınde bulunan mütevazı Dicle - Fırat Gazetesi ıçın agır başlı gazetelerımızden olan Cumhuriyet Gazetesi en agır suçlamalarla Gazeteyı suclamaya calışan kırıtığının manşetını «Uyanalım Uyanalım» atmıstı, sonunda uyanmasak 5 sene 10 sene belkı daha yakın bir zamanda dogudan gelecek tüfek sesleri barut kokuları ile uyanacağız şeklinde bağlamıştı Bunu yazan kışı gercekten anlamını bılerek memleket sever bir kışıyse vatanı parçalayıcı ve vatanın bir bolgesinde yaşayan vatandaşları yokedecek fıkırlerını çekınmeden acıga vuran İsmet Tumtürk'e karşı bir tepkı göstermelıydı

Bunlar dogulu munevverı susturmak ıçın sırtını sağlam dayanaklara dayamış oportünist kışılerin eskıden berı başvurdukları taktıklerdır Modası gecmış taktıklerle bu kohne zihnıyet bızı susturamaz

Bunların çabaları boşunadır Bunlar, Turkıyenın gerceklerını kavramış bulunan namuslu, durust, ılıne ınanmış genc nesılleri kendı hain emellerıne asla alet edemiyeceklerdir

Çabamız, yırmıncı asırda hayvanlarla aynı çatı altında yaşayan en basıt anlamda yiyecek ekmegi, giyecek gıyımı olmayan insan kardeşlerimizin insanca yaşamalarını sağlıyacak yollarda onlara yardımcı olmaktır Dunyanın rezervi en yuksek, çeşıtlı maden yataklarını sinesınde saklayan, dünyanın hatırı sayılır ovalarına, akarsularına sahip, tabiatın en güzel koşelerınden bırı olan doğu bolgesi neden yoksulluk bolgesi olsun? Neden dogulu vatandaşlar sırtlarıyle veya merkeplerle yuk taşısın? Neden dogulu vatandaş derdını hükümet makamlarına anlatmak ıçın tercüman kullansın Neden dogulu vatandaş doktordan, ılâctan mahrum olarak butun hastalıklara karşı kaderı ile başbaşa bırakılsın. Sayılacak daha çok şeyler var Doguyu bu hale getıren nedenlerın çozümü yolundan insanca yaşama şuurunu benımseyen doğulu vatandaşları hıçbır kuvvet alakoyamaz. Turkıyenın ılerı kuvvetleriyle ışıklı yarınlara kavuşma mücadelesinde elele beraberız Uyanalım Uyanalım parolasını veren zihnıyetın kendısı uyansa daha memleket hayrına olur

MAHALLİ ÇİZGİLER

Davut Ektirici
I U Fen Fakültesi Kımya
Yüksek Mühendisliği

Mardın'ın kazası olan Derık, jeolojık ve coğrafi bakımdan orıjınal bir durum arzetmektedir. Jeolojik yapı bakımından oldukça eski yereylere sahiptir. Derıkte araştırma yapan jeoloklar Türkıyenın en eski madenı taşlarının bulunduğunu tesbıt etmışlerdır. İstanbul Teknık Unıversitesı Jeoloji profesorü Kemal Erguvanlı Derık'tekı jeolojık yereylerin tries (üçuncü zaman) devrıne aıt olduğu nu soylemektedır

Bir çok tarıhı ıstılâlara maruz kalmış bulunan Derık 1882 tarıhınde kaza merkezi olmuştur Derık'ın kuzeyi hemen hemen tamamen dağlık bir manzara arz etmektedir. Tabii kı ormanlık saha da bu rada olacaktır Erkekler baltalarını omuzlayıp eşeklerını onlerıne katarak oduna gıderler, Kadınlar da kocalarına yardımcı olmak ıçın kocalarıyle yahut yalnız başlarına çalı çırpı toplamaya gıderler Topladıkları çalı cırpıyı sırtlayarak getırırler Derık'ın kuzeyınde bıraz yol aldınız mı otede Mazıdağ eski adıyle Şemırx kasabasını gorursunuz Bu ıkı kasaba arasında en dağlık mıntıka Zınarasuor mıntıkasıdır Derık'ın kuzey dogusunda Xarok mıntıkası vardır Burası da dağlık ve ormanlıktır. Bu ormanlara gezo(kudret helvası) yagar. Derık'ın guneyı ovalıktır Ekıme elverışlı tarlalarında ırılı ufaklı sıyah taşlar serpılı haldedır Derık'ın guneyınde pek yakında Tılbısım, Kataro koyleri ve Kataro'nun batısında Cebelo adında bir tepecık bulunur kı bir zıyaretgâh gıbıdır Derık'ın yakınındakı en yuksek dag tepesi Derık'ın Dogusundakı cayeturcele (ozel ısım) dır Derık ın guney batısında ergebaba dıye yüksek bir tepe vardır Buraya gerek kaza merkezınden gerekse koylerden hattâ cıvar kasaba ve koylerden akın akın insan gelır

Gelecek yazılarımızda mahallı çızgılere devam edecegız

Uyanalım Ya!

(Baştarafı 1 de)
yüz muhakkak olan bir büyük ve kanlı felâketin tohumları hepimizin gözlerimiz önünde vatan sathına atılmaktadır

Efendiler, uyanalım, yoksa bu uykudan belki 5-10 sene sonra, belki de daha önce Doğudan gelecek tüfek sesleri ve barut kokuları arasında uyanacağız

6 Eylül 1959 da yine ayni yazar ve sütun bizim için şunları yazmıştı:

BİZ YAZIP
BİZ Mİ OKUYACAĞIZ?

Doğu illerimizin birinin merkezinde çıkan bir gazete anlaşılmaz sebeplerle Kürdçe bir şiiri neşrediyor Aynı nushada bir başka yazısında da muphem birçok mânalara gelebilecek cümleler var Bu nüshayı ele geçiren bir İstanbul gazetesi bahis mevzuu Doğu iline telefon ediyor ve karşısına çıkan en büyük idare adamlarından birine meseleyi soruyor Aldığı cevaba göre bu zat, gazeteyi gormemiştir Fakat hâdise ile alâkadar olacağını vadetmektedir.

İnsaf edelim Bu doğu illi İstanbul değil ki 20-30 gazete çıksın da insan meşgul bir gününde hepsine birden bakamasın Sonra haydi kendisi bakamadı, o il merkezinin zabıtası yok mu, Adliyesi yok mu? Bunlar en büyük idare adamlarını günlük hâdiselerden haberdar etmezler mi? İdare adamlarımız gazete okumazlarsa halkla, umumî efkârla teması nasıl muhafaza ve idare ederler? Memleketi nasıl görürler ve nasıl duyarlar? Gazeteyi yalnız iktidar partisi aleyhinde yazdığı zamanlarda ehemmiyetle tetkike tâbi tutulan bir matbua saydıklarını sanmıyoruz

Ve nihayet ama çok nihayet bir sürü hapisten sonra ilmi heyet, Cevat Fehmi'ce «anlaşılmaz sebepleri» şu şekilde anladı:

BİLİRKİŞİ RAPORU :
Istanbul Toplu Basın Mahkemesine :

Diyarbakır Toplu Basın Mahkemesinin 959/1 sayılı ve 7.11.959 tarihli talimatı üzerine Diyarbakırda münteşir (İleri Yurt) gazetesinin 31 Ağustos 959 tarihli nushasında çıkan (Kımıl) ve (30 Ağustos) başlıklı yazı ve fıkranın tetkikile Millî Duyguları zayıflatmak maksadile propaganda yapmak, devletin siyasi itibarına dokunabilecek, halkın Devlete karşı beslediği itimat ve emniyeti sarsabilecek ve âmmenin huzur ve sükûnunun bozulmasını tevlit edebilecek şekilde neşriyat mahiyetinde olup olmadığının tetkiki hususunda bilirkişi seçildiğimizden gerekli tetkikatı yaptık

Kımıl başlıklı yazı Şark halkının asırlardanberi maruz kaldığı zulüm ve âfetlere karşı şikâyet ve tenkit mahiyetindedir Bu âfetlerin sonucusu olarak Kımıl hâdisesi ele alınmış ve onun mahsulâta verdiği zarar belirtilmiştir Kanaatimizce bu tenkit yazısı devletin siyasi itibarına dokunabilecek mahiyette olmadığı gibi halkın devlete karşı beslediği itimadı arttıracaktır Bu tenkit yazısının millî hisleri zayıflatmak için propaganda mahiyetinde olduğunu söylemeye imkân veremeyiz. Zira Kürtçe bir şiir neşretmek muhakkak Kürtlük — Türklük ayrılığını mudafaa mânasına gelmez Millî histen maksat vatanperverlik duygularıdır. Kürtçe konuşan ve yazan vatandaşlarda iyi bir Türk vatandaşı olabilirler Bir bolgenin çocukları kendi bolgelerine en faydalı vatandaşlar olacağından Şark bolgesi insanlarına (Seni kalkındıracak kardeşlerin yetişiyor) mealinde sozler soylenmesi, ayni vatan içinde de mümkündür. Kaldı ki aynı nüshadaki (30 Ağustos — Zafer Bayramı Kutlandı) başlıklı yazıda, gazetenin kullandığı dil Kürtlük — Türklük ayrılığı güdülmediğini, Türk vatanını bir bütün saydığını göstermektedir

(30 Ağustos) başlıklı fıkraya gelince bu yazıda Amerikalı çavuşların İzmirde işledikleri kaçakçılık suçlarının tahkikatını Amerikalıların yapması tenkit edilmekte ve bu hareketin Millî Hâkimiyete aykırı olduğu iddia olunmaktadır Bu yazı da tenkit mahiyetinde olup suç teşkil etmediği kanaatindeyiz Bu yazı Millî Hisleri zayıflatıcı değil, bilâkis takviye edici mahiyettedir.

Keyfiyeti saygı ile arzederiz.
11/12/959

Bilirkişi
Ord. Prof. Hüseyin Naili Kubalı
İ m z a
Bilirkişi
Prof. Murullah Kunter
İ m z a
Bilirkişi
Doçent Sahir Erman
İ m z a
Aslının aynıdır.
27/2/960

Ama görülüyor ki bu zat doğu ve doğulular hakkında pesin hükümlüdür. Onun nazarında doğulular zorla sindirilen esirlerdir.

Aksi varit olsaydı; seref, namus, cesaret, vatanperverlik ve nihayet petrol bakan doğudan ne diye bu zat barut kokusunu alsın.

Fakat biz dogulular "Cevat Fehmi'ye rağmen İstanbul Haliçinin bir nefeslik pis kokusu için dahi toptan can ve baş veririz.

Allah herkesin kalbine göre versin.

Doğu Sömürge Anlayışı İle Kalkınamaz

(Baştarafı 1 de)

MUSTEMLEKE GIBI

Ilkonce soz alan Akşit, «Turkiye kadar hayat şartları katı bir memlekete rastlamadım demiş doğu'nun kalkınmasının sosyal bir mesle olduğunu belirtmiş, Doğunun kalkınması meselesinin tek başına, bir mustemlekeye yakışacak şekilde ele alınmasının onurunu yaraladığını, Türkiye kalkındığı vakit Doğunun'da kalkınacağını soylemiştir

YARIM YAMALAK TEDBIR

Arkasından soz alan Tanyol, Doğunun bugünku feci sosyal manzarasının bakımsızlıktan geldigini, Türkiye'nin kalkınmasının yarım yamalak tedbirlerle olamıyacağını, istihsal imkânlarının hesaplandıktan sonra nüfusun nasıl geçinebileceğinin tesbit edilmesi gerektiğini, ileri sürmüş, şunları söylemiştir;

VEBADAN KAÇAR GIBI

«Türkiye'nin bugünkü manzarası, batmış veya kumarbaz bir insana benzemektedir Türkiye toptan hareketlerle kalkınmak mecburiyetindedir. Biz ise bir nevi nemelâzımcı olmuşuz Aydınlar, memleketin koylüleriyle ilgilerini kesmişler, vebadan kaçar gibi onlardan kaçıyorlar. Halkımızı yeter derecede sevemiyoruz Ve onun için, halka yukarıdan bakarak efendim onlar cahildir, her şeyden once zihniyetlerini değiştirmemiz lâzımdı deriz Halbuki halkın asil ve en büyük şansı cehaletidir. Bize uymuş olsalardı, dilimizi kaybeder milli mücadelemizi yapamazdık. Bu halk, en buyuk fedakârlıklar yapmıştır.

Eğer planı tatbik edecek insanlar, bu memleketi bir mustemleke, halkı bir sürü olarak görüyorlarsa, planı tatbik edemezler Halkı sevmek, halkla beraber olmak mecburiyetindeyiz.»

DOĞU HALKI YARI AÇ YARI TOK

Tamamlanacak ise, Türkiye'nin imkânları araştırılmadıkça, hiç birşey yapılamıyacağını, doğumu kontrolun nüfus artışı meselesini halletmeye yetmiyecegini en başta yapılması gereken şeyin, yarı aç, yarı tok yaşıyan Doğu halkını doyurmak olduğunu, istihsalın en düşük olduğu Akdeniz bolgesinde mevcut olan insanlardan kat kat fazlasını beslıyebileceğini ileri surmuştur

YOL YOLSUZLUKLARI GIDERIR

Tekrar soz alan Tanyol, universitenin bir tetkik yapması gerekcesi üzerinde ısrarla durmuş, Akşit ise Osmanlı Imparatorlugundaki gelenegin aksine olarak, bugun Doğuya en tecrübesiz valı ve öğretmenlerin gonderilmesini tenkid etmiş, yol yapılması gerekcesi fikrine iştirak etmiş, «Yol yolsuzlukları giderir» demiştir.

★

BİRLİK VE BERABERLİĞE DAIR

(Baştarafı 1 de)

yet epey zayıflamışsa da tamamen ortadan kalkmamıştır, 27 Mayıs'tan bu yana bazı sahalarda bu zihniyet bilâkis daha da kuvvetlendi Eski tek partı tek şef devri hasretlileri bir kısım masum insanlara kuyruk ve buna benzer âdi isimler taktı Buna paralel olarak dogulu vatandaşlara da düşmanca tavır takınarak en âdi iftiralar uydurmaktan geri kalmadılar Bu gün de eski devir hasretlileri bu sahte şohretler, hergün demokratik nizamın bir yanına dinamit koymakla meşguldurlar Bu adamlar vatandaşlar arasına kin ve nifak sokmak suretiyle her gün kanunları ihlâl ederlerken mesul kanun tatbikatçıları harekete geçmemektedirler Dogulular bu nifakçılara karşı meşru müdafaa vaziyetini ihraz eder etmez, kanun tatbikatçıları hemen ceza kanununun 125 maddesiyle koza ceza kanununun 142. maddesinin 3 fıkrasını zorlıyarak tatbike kalkışırlar Koskoca bir bolge halkını en ağır tehditler, ithamlar, iftiralar, şantajlar karşısında bırakmak millî duyguları zayıflatmıyor da bu irkçılara karşı meşru müdafaaya geçmek millî duyguları zayıflatmak oluyor Tek taraflı tatbikata son verilmelidir artık



Fotograf, Fehmi Turan ve arkadaşlarının bir gösterisini tesbit ediyor.

BERİK TARZANI FEHMİ TURAN

Necat Gökalp
Orman Fakultesinden

Yırmıbeş yaşında. Derikte Tarzan olarak tanınan Fehmi Turan her halıyle kendisine eğilmek gerekir. Ve bu eğilmeden çok şeyler öğrenmek mümkündür. Zira yaz ve kış serüven meraklılarıyle karda kışta dağda, ormanda tarzanvarı pozlar cekmeye bayılır Bir kaç yıl onceye kadar bütün bunları yalnız başına yaptığı halde, bu gün ise kendi değerler sistemine gore bir ortam kurmuştur artık Turan bir fert değil, bir ekolun liderıdır Ogrenmek mi istiyorsunuz? Bir ay evvel kendisinin yetiştirdiği bir öğrenci liseli olmasına rağmen Istanbul'a artist olmak için geldi Günlerce burada artist olmak için baş vurmadığı ve Turanla cektikleri pozları gostermedik film şirketi kalmadı

Fehmi Turanın başka cepheleri de var: Kendisi dılsız ve sagır olduğu halde eşine ender rastlanacak derecede taklit yapar Hattâ Derik'in ileri gelenleri ve memurlar onun gazabına uğramamak için bazan harclık verirler Öğrencilerle beraber gezer ve onlardan yanadır. Yabancı firmaların yanında çalışmış çalışkan ve sempatik bir gençtir. Elektrikten gayet iyi anlar Bu sahada çalışmak için iki sefer Istanbul'a gelmiş ve çalıştığı iş yerlerinde olumlu intibalar bırakmıştır

Istanbul'a gelişinde dılsızler ve sağırlar okuluna muracaat etti Universiteli arkadaşlarla beraber dinamoyla ilgilendik. Fakat yasının buyukluğu yüzünden giremedi bu okula Ben şahsen bu harika diyebileceğim kabiliyetten, ilgi ve ihtimam gorduğu takdirde çok şeyler bekliyorum

Ifele içindeki ateşi cevresına duyurmak için bayramlarda marşlar ve jestlerle soyledikleri nutuklar cocuk insanların çırpınma çabasını oyle güzel ifade ediyor ve oyle düşündürüyor ki.

Okuyuculardan Dicle - Fırat'a

Muhterem Dicle - Fırat Ailesine

Gazetenızı okuyorum. Senelerden berı dertlerımizi ifade edecek bır neşır organı arar dururdum Nihayet bugün sayenızde ıstedığıme kavuştuğum ıçın bahtıyarım

Bundan dolayı sizlere nekadar teşekkür etsem azdır

Memleket ve doğu dâvalarını ele alan sizlere yalnız benim değil vıcdanı mes'uliyet taşıyan bütün ınsanların yardım etmelerı lâzım gelir. Zira asırlarca ıhmâl edilmiş ve unutulmuş doğu bolgesi ve halkı ancak böyle vatanperver gayretlerle refah ve saadet ışığına kavuşabilir.

Şunu da arz etmek isterim ki bir ay çok uzun bir müddettir. Bundan ötürü gazetenin çıkacağı güne kadar sabırsızlık son haddıne varmaktadır. Eğer onbeş günde bır çıkarırsanız tabii sabırsızlığımın bır kısmını telâfi etmiş olursunuz. Saygılarımı sunar muvaffakiyetler dılerim

F. Hüseyin Sağnıç
Tatvan

Dicle - Fırat Gazetesi Yazı İşleri Mudürlüğüne

Dıcle - Fırat Gazetesinın karanlık bir koşede unutulan doğu illerının meselelerını, dert ve dıleklerını ilk defa olarak cesaretle ele alması bizleri sonsuz derecede mütehassıs etmiştir Fakat dertlerimiz, meselelerimiz okadar çok kı bunların memleket efkârına lâikiyle duyurulması ıçin gazetenın yanı Dıcle - Fıratın günlük olarak çıkmasını arzu edıyoruz Temennımız gazetemızın ımkân nısbetınde çıkış zamanının kısalmasıdır. Ma nevî desteğimiz daima sızlerle olacaktır. Selâm ve saygılarımızı sunarız.

Reşadıye Camıı İmamı
İsmet Kılıç
Tatvan

Dicle - Fırat Gazetesi yazı kuruluna

Gazetenızın çıkışını memnunıyetle karşıladım. Artık biz Doğulular da gerçek bir gazeteye sahip olmuş da bulunmaktayız Bundan dolayı çok seviniyoruz Gazetenızın her sayısının çıkışını sabırsızlıkla bekliyor ve elıme geçince bir nefeste okuyorum

Hüsamettin Bayram

S E Ç M E L E R

(Baştarafı 3 de)

Ez wekile bist hezara mı gela mebusum ez
Yanlı ser bexté vana, kundeki makusum ez

A. Rahim Rahmi

Türkçesi: Ben 20 bın (I) kişinin vekiliyim, acaba vekıl mıyim? Yoksa onların bahtı üstüne konmuş uğursuz bir baykuş muyum?

Ger ewili ger axiri
Kes namini dı ewra beré
Gayri şahé qudreté

Şirvan beyi Salih Atsaz

Türkçesi: Gerek geçmişte gerekse gelecekte kimse elden kaçan ıkbal devrını tekrar gerı getiremedi ve getiremiyecektir. Bu kaidenin tek istisnası kuvvet ve kudret sembolü olan Allahtır.

Ez dibem qeyga bı sıbeh bı emé
ji hef veqetın, u gı bı évar bı emé bigyén hef
Ev ga vıra şev lı mı, ji roje
çetır te, ez dıbem hema jı ber vé eşqa meyı bı dızıyı
U bı vi hawi, feleké em kıren wek beçemka

Türkçesi, sabah olunca ayrılacağız, akşam olunca buluşacağız gıbı gelıyor bana. Gecenın bana daha ıyi gelişı ıhtımal kı sana olan gızlı sevgımdendır. Ve ışte böylece felek bızı yarasalara çevirdı

Dicle - Fırat'tan Okuyuculara

Sizden aldığımız hızla yayın hayatına azimle devam etmekteyiz. Biz büyük maddî imkânlarla değil aziz okuyucularımızın müzaheretine güvenerek yayın hayatına başladık. Kanaatimizde yanılmadığımızı memnuniyetle müşahede etmekteyiz.

Yalnız bir ricamız var, okuyucular Dıcle - Fırat'ta gördükleri kusurları bize ıletirlerse biz de ona göre kusurlarımızı telâfi etmeye çalışacağız. Şimdiye kadar hep okuyucuların takdir ve teşviklerine mazhar olduk. Elbette hatalarımız da vardır bunun da söylenmesi gerekir ki ancak o zaman okuyucularının iltifatına mazhar olan Dicle - Fırat daha mükemmelleşir.

Okuyuculardan aldığımız yazı ve mektupları tasnif ediyor ve zamanın müsaadesi nisbetinde yayınlıyoruz. Okuyuculardan ricamız, bilhassa çevrelerinde gördükleri aksaklıkları ve şahit oldukları önemli vakaları yazı ve haber şeklinde bize göndersinler. Bundan başka şiir, hıkâye, röportaj vesair sanat kollarına hevesli okuyucuların bize denemelerini göndersinler. Dicle - Fırat'ın bir gayesi de kabiliyetlerini izhora imkân bulamamış istidatlı okuyuculara yardım etmek onların kabiliyetlerinin gelişmesine çalışmaktır. Okuyuculardan orijinal mahalli fotoğraflar da gelmeye başladı buna sevindik. Tasnife giren yazı, mektup ve fotoğrafların yayınlanacağını bildirir yeni yılınızı kutlar saygılarımızı sunarız.

HÜSNÜTABIAT BATBAASI 6/OCAK/1963

Xaltika Fersé

(Baştarafı 5 de)

Xaltıka Fersé'ye donelım. Kocasının ısmı Şabo oğlunun ısmıyse Ibo ıdı Kocası sünepenın bırıydı Jandarma gordü mıydı tabanlara kuvvet kaçar kaçardı. Oğlu İbo ıse bır dalyandan farksızdı Buğday sarısı bıyıkları, kehrıbar tesbıhı ve cessur yüreğıyle köy kızlarının rüyalarına grerdi (Xeftané wı çıtare bu Tıfngawı balçıkı bu. Hespawi erebı bu) (Çıtare kaftanlıydı-çıtare kelımesi çevrılmesi zor bır mahallı kelımelıdır. Tüfeği Belçıka markalıydı Atı saf kan arap atıydı) Bu sözler kızların dılınden düşmıyen ve Ibo ıçin yakılan bır turkünün ılk mısralarıdır

İbo bır gün başından büyük bır ışe gırıştı: Abdülmam koyü sahıbı Hacı Hasan'ın ay parçası gıbı olan Zelıxa adlı ortanca kızını kaçırdı Muhitte Zelıxa'yı istemıyen yok gıbıydı. Babası herkese red cevabı vermıştı Yegenı Murat'ın büyümesini bekliyordu.

Bızım buralarda adettır amca oglundan ıcazet almadıkça amca kızını ele vermek mümkun değıldır Onbınlerce lıra başlık veren olduğu halde kımseye verilmıyen -üstelık amcası oğlunun ıcazetı de yokken- guzel Zelıxa'yı baldırı çıplak İbo nasıl kaçırırdı Hacı Hasan ılkin «ezé wı bé namusı bıkujum. (bu namussuz herifı oldüreceğim) dedi. Araya aracılar gırdı hacı Hasanı bu ışten vazgeçirdıler «feqet bı xuvedé ezé hefs bıkım» (Vallahı onu hapse attıracağım) dıye dırettı ve oyle de yaptı Kızı da Ibo'dan aldı Murat'a nıkâhını kıydırdı

Bu vakıanın ceryanı seyrınde Xaltıka Fersé halk ışleriyle pek uğraşamadı. Biricik oğlu Ibo'nun macerası benlığını ıyiden ıyiye sarmıştı Her cumartesi oğlunu zıyarete gider komşu kızların selâmlarını oğulcağızına ıletirdı Oğlunun bu selâmlara aldırdığı yoktu.

Akşam bastırdıktan el etek çekildikten sonra yanık yanık türküler soylemege başlar karanlık zifırı geceleri böylece devırmeğe çalışırdı. Encok sevdığı türkülerden bırı de şuydu:

Lé Kübaré

koné bavé te mezmı
Jı nava kona wenda nabı
Qesra bavé te mezını
Jı nava qasra wenda nabı
Sıfra bavé te mezını
Jı alıyé odé qe ranabı
Kübaré bıra Xuvedé hasıl
Neki mıradé bé dıl
Hélina xuwe çé neki

Lı bistané bé gül
Kübaré vé sıbeké
Ezé bımrım tü sebebı
Tırbamı çéki lı hewşa
Kuçıké bavé xuve bi
Sıbe zu rabı misiné
Desméjé tıjebıkı
Bé miriyo hezar
rahmet lı gora te bı

Türkçesi : Babamın çadırı büyüktür, çadırlar arasında kaybolmaz. Babamın koşkü büyuktür, koşkler arasında kaybolmaz Babamın sofrası büyüktür, yemek odasından hıç kalkmaz Ey sevgili Allah sevmıyen gönülleri birleştirmesin. Ey sevgili yuvanı gülsüz bahçelerde yapma. Ey sevgili bu sabah öleceğim sebep sensın Barı mezarımı alçak babanın avlusuna kaz da her sabah kalkarken abdes ıbrığını doldur ve de kı ey olü Allahtan sana bınlerce rahmet

E D E B I Y A T

(Baştarafı 5 de) — Tercume —

Bu bilginin yazmış olduğu eser bırıcık teferruatlı Kürt tarıhıdır ve bu bakımdan çok onemlidır Bılgın eserını Farsça yazmıştı ama daha sonraları bu eser çeşıtlı Avrupa dillerine çevrıldı.

Yine aynı çağda, **AHMED KHENİ**'nin, Kürt edebıyatının şaheseri sayılan **"Memo-Zeyn"** ı yazdığını görüyoruz.

Şairler arasında, üslubunun ozellikleri ile ayrı bır yer kazanmış olan **ŞERİF HAN**'ı da unutmamak gerekır. Şerıf Han, Farsça şıirler de yazmıştı

Alexandre JABA, 1860'da yazdığı kıtabında bu Kürt şairleri hakkında bılgiler vermekte ve Şerıf Han'dan bu yana başka bır şaırın yetişmemiş olduğunu söylemektedir

Oysa, Kurt edebıyatının en zengın çağı ondokuzuncu yuzyılla başlamaktadır

Bu çağda, dıle getırdıkleri duyguların yücelığı ve usluplarının zerafetı ile kendılerınden oncekıleri aşan **BABA TAHIR URYAN, ŞEYH MARUF, NEVDEHI** ve **NÂLI** gıbı şairler yetişmıştı

Ozellıkle Nâlı'yı Iran'ın büyuk şaırleri ile karşılaştırmak mumkündür Nâlı'nın dıvanı, Kurt edebiyatının şaheserleri arasında yer alır Kabılıyetının genışlığı ve düşuncelerındekı çeşıtlılık onu butün Kurt şairlerının en buyuğu halıne getirmıştir.

Şeyh Maruf aynı zamanda buyuk bır bılgındi Çeşıtlı eserler bırakmıştır

Bu arada, ondokuzuncu yuzyıl boyunca yaşamış başka Kürt şair ve bılgınlerını de saymalıyız. Bunlar arasında **MAHVI, AHI. SALIM. SAHHIB KİRAN, MUSTAFA** bey (lâkabı Kurdi'dir), **KARA CEHENNEM. ABDURRAHMAN** bey ve **ŞERIZORİ MEVLEVİ** vardır.

Onsekızıncı ve ondokuzuncu yüzyıllar boyunca, Suleymanı'ye genç bılgın ve edebıyatçıların toplandığı yerdı Son ıkı yuzyılın Kurt asıllı Musluman bılgınlerınden bır çoğu, temel oğrenımlerını bu şehırde yapmıslardı

Bunlar arasında ünlu bılgın **MEVLÂNÂ HALID**'ı Bagdad müftusü **ZEHAVİ**'yi, tanınmış cebırcı Şeyh **KASIM**'ı matematıkcı Şeyh **CELÂL**'ı ve **RESUL ZEKI, ŞEYH YAHYA** ve **MOLLA KHATI**'yı saymak gerekir